

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.051.159
Львівського національного університету
імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права і процесу Національного університету «Львівська політехніка»

Гуміна Олексія Михайловича

на дисертацію Бурачинської Юстини Богданівни

на тему: «Створення небезпеки як ознака складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ознайомлення з матеріалами дисертації Бурачинської Юстини Богданівни, а також з публікаціями здобувачки освітньо-наукового ступеня дає підстави стверджувати, що дисертанткою було проведено дослідження, яке є актуальним як в теоретичному, так і практичному плані, сформульовано відповідні висновки та пропозиції, що виносяться на захист. Дисертантка виконала роботу на належному науковому й методологічному рівні та досягла поставлених дослідницьких цілей. Цей відгук підтверджується основними критеріями, які покладаються в основу оцінювання рівня дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дослідження.

Робота виконана безсумнівно на актуальну тему, що підтверджується такими обставинами. Так, у тексті КК України відсутнє визначення поняття «створення небезпеки», хоча законодавець неодноразово використовує таку ознаку при конструюванні складів кримінальних правопорушень, а у доктрині кримінального права відсутнє уніфіковане розуміння цієї ознаки, також серед науковців відсутній єдиний підхід щодо місця «створення небезпеки» як ознаки складу кримінального правопорушення. Потребує вивчення питання випадків доцільності встановлення кримінальної відповідальності за створення небезпеки. У кримінально-правовій науці ці та інші проблемні питання, які стосуються кримінальної відповідальності за створення небезпеки, є дискусійними та потребують вирішення. Крім цього, в Україні відсутні комплексні монографічні дослідження, що присвячені проблематиці створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення.

Отже, актуальність обраної теми дисертації зумовлена наведеними вище та багатьма іншими обставинами, а проведене авторкою дослідження містить вагомі теоретичні та практичні результати.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

На підставі аналізу дисертації Бурачинської Ю. Б. можна зробити висновок, що наукове дослідження авторки є самостійним, оригінальним та цілісним. Це обумовлено тим, що завдання дослідження, методологія роботи, її науковий інструментарій є обґрунтованими з точки зору наявних вимог до наукового дослідження такого рівня. Визначені в роботі завдання відповідають загальній меті наукової праці, що полягає не лише у комплексному вирішенні проблемних питань щодо створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України, а також і у розробці та обґрунтуванні пропозицій із вдосконалення положень кримінального закону у цій частині.

Об'єкт та предмет дослідження визначені чітко та співвідносяться між собою як ціле й частина. Так, об'єктом дослідження авторка визначила кримінальну відповідальність за створення небезпеки. Предметом дослідження є створення небезпеки як ознака складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України.

Мета дослідження, а також поставлені для її досягнення завдання обумовили структуру роботи, яка є логічною, лаконічною і такою, що охоплює найважливіші аспекти дослідження. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінку, з яких список використаних джерел (209 найменувань) – 20 сторінок, додатки – 21 сторінку.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України, на підставі якого розроблено пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення положень КК України у контексті кримінальної відповідальності за створення небезпеки.

Викладені у вступі та трьох розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, а також окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Про обґрунтованість отриманих даних і сформульованих висновків свідчить аналіз теоретичної основи дисертації, її інформаційного та емпіричного підґрунтя. Так, варто зауважити, що авторкою дисертації проаналізовано

значний обсяг наукових джерел, які безпосередньо стосуються проблематики наукового дослідження, зокрема, фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних учених з кримінального права, теорії права та інших галузей суспільних наук.

Емпіричну базу дослідження становить інформація, отримана в результаті аналізу матеріалів судової практики (проаналізовано близько 200 вироків судів першої інстанції, рішень апеляційної інстанції, постанов Верховного Суду України та постанов Пленуму Верховного Суду України) та практики Європейського суду з прав людини (14 рішень ЄСПЛ), які пов'язані з темою дослідження. Нормативно-правову базу дослідження склали Конституція України, Кримінальний кодекс України, інші нормативно-правові акти України, міжнародні правові акти.

Задля досягнення окресленої мети дисертаційного дослідження, виконання зумовлених нею теоретико-прикладних завдань, забезпечення наукового обґрунтування результатів дисертації, зібраний теоретичний та емпіричний матеріал аналізується авторкою з використанням загальнонаукових та спеціальнонаукових методів пізнання правових явищ, що забезпечили достовірність та обґрунтованість результатів дослідження. Зокрема, в роботі використано такі методи: діалектичний метод – для пізнання особливостей створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення у розвитку та взаємозв'язку із вченням про склад кримінального правопорушення (усі розділи); за допомогою історико-правового методу досліджено становлення, розвиток та зміни нормативного регулювання у частині відповідальності за кримінальні правопорушення, ознакою складів яких є створення небезпеки, на території України (підрозділ 1.2); порівняльно-правовий метод використано під час дослідження змісту положень законодавства зарубіжних країн у частині відповідальності за кримінальні правопорушення, ознакою складів яких є створення небезпеки, а також для відмежування кримінальних правопорушень, ознакою складів яких є створення небезпеки, від складів незакінченого кримінального правопорушення та діянь, які є малозначними (підрозділи 1.3, 3.1–3.2); за допомогою герменевтичного методу було здійснено формулювання понять, що повинні використовуватися у контексті створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення, а також під час конструювання нових правових норм (підрозділи 2.1–2.2, 2.4); формально-логічний (догматичний) метод застосовано для з'ясування змісту кримінально-правових понять, а також вироблення пропозицій з удосконалення положень КК України щодо встановлення кримінальної відповідальності за створення небезпеки (підрозділи 2.1–2.2, 2.4); метод аналізу та синтезу використаний при дослідженні особливостей конструкції складів кримінальних правопорушень, ознакою яких є

створення небезпеки, а також при відмежуванні кримінальних правопорушень, ознакою складів яких є створення небезпеки, від кримінальних правопорушень, які мають з ними спільні ознаки (підрозділи 2.3, 3.1–3.2).

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Так, дисертація Бурачинської Ю. Б. є комплексним дослідженням створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України. Розглянуті питання у сукупності дають відповідь на розуміння поняття «створення небезпеки» у кримінальному праві, поняття та види складів кримінальних правопорушень створення небезпеки, шляхів вдосконалення КК України у контексті встановлення кримінальної відповідальності за створення небезпеки.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення положень про створення небезпеки як ознаку складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України. Так, заслуговують на підтримку й визнання наступні елементи наукової новизни дослідження, які вперше обґрунтовані в праці Бурачинської Ю. Б., зокрема:

1. Визначено, що поняття «делікт створення небезпеки» у широкому значенні охоплює усі кримінальні правопорушення, суспільна небезпека яких полягає у створенні реальної загрози заподіяння істотної шкоди. У вузькому значенні в обсяг поняття «делікт створення небезпеки» входять кримінальні правопорушення, в яких створення небезпеки є окремою ознакою складу – суспільно небезпечним наслідком;

2. З'ясовано, що «небезпека» у кримінальному праві має потрійне значення: є реальною можливістю настання істотної шкоди у майбутньому; є дійсністю, тобто станом, у якому перебуває об'єкт; такий стан стає новим джерелом потенційної небезпеки;

3. Обґрунтовано, що з метою дотримання принципів диференціації кримінальної відповідальності, а також забезпечення співмірності виду і розміру покарання тяжкості кримінального правопорушення, санкція за делікт створення небезпеки має передбачати менш суворий вид і розмір покарання, ніж у випадку заподіяння реальної істотної шкоди об'єкту кримінально-правової охорони;

4. Констатовано, що до середини XIX століття створення небезпеки як окрема ознака складу кримінального правопорушення не виділялась, а вважалася властивістю діяння і закладалась у конструкцію формальних складів кримінальних правопорушень. Вперше кримінальні правопорушення, у яких створення небезпеки заподіяння істотної шкоди було назване як суспільно небезпечний наслідок складу кримінального правопорушення, були передбачені

в Уложенні про покарання кримінальні і виправні 1845 р. Загальний склад делікту створення небезпеки у вузькому значенні вперше був передбачений у КК Польщі 1932 р.

На особливу увагу заслуговують й ті положення дисертації, які, будучи відомими в науці кримінального права, в роботі Бурачинської Ю. Б. були удосконалені, й ті, які одержали в дисертації подальший розвиток. В цілому презентовані авторкою елементи наукової новизни є достатніми для дисертаційного дослідження такого рівня.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати дисертаційного дослідження мають у подальшому перспективу використання у:

– науково-дослідній сфері та навчальному процесі – як підґрунтя для нових наукових досліджень проблематики кримінальної відповідальності за створення небезпеки; під час викладання кримінального права України та інших навчальних дисциплін; підготовки підручників, навчальних посібників, науково-практичних коментарів до КК України;

– правотворчості – для удосконалення положень кримінального законодавства України;

– правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування КК України в частині притягнення до кримінальної відповідальності за створення небезпеки.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в наукових публікаціях, захищених за темою дисертації.

Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, викладено у тринадцяти наукових працях, серед них: чотири наукові статті у фахових виданнях України категорії «Б» та дев'ять тез доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, які констатують апробацію результатів дослідження. Наукові публікації авторки дисертації свідчать про її послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання. У публікаціях достатньо відображені практично всі розділи дисертаційної роботи.

Вважаю за необхідне зазначити, що результати дисертаційного дослідження достатньо апробовані. Основні положення та результати роботи, а також рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства неодноразово обговорено на засіданнях кафедри кримінального права і кримінології, на науковому семінарі юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, а також оприлюднено на науково-практичних заходах, зокрема: «Проблеми державотворення і захисту

прав людини в Україні» (Львів, 7–8 лютого 2019 року), «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» (Львів, 18–19 квітня 2019 року), «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Львів, 6–7 лютого 2020 року), «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» (Львів, 24 квітня 2020 року), «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Львів, 5–6 лютого 2021 року), «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Львів, 3–4 лютого 2022 року), «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» (Львів, 22–23 квітня 2022 року), «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Львів, 2–3 лютого 2023 року), «Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи» (Львів, 28 квітня 2023 року).

Відсутність порушень академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження містить посилання на згадані авторкою у тексті джерела інформації, при використанні ідей, розробок, тверджень дотримано положення законодавства про авторські права, надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методи дослідження. Вказане дозволяє зробити висновок про дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності.

Оцінка оформлення дисертації.

Дисертація Бурачинської Ю. Б. оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, який оптимально поєднує складові поданого дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Бурачинської Ю. Б., водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту, зокрема:

1. У підрозділі 1.2 Розділу 1 здобувачка досліджує кримінальне законодавство, яке діяло на території України, аналізуючи його у контексті наявності у ньому створення небезпеки як ознаки складу кримінального правопорушення. Ще було б доречним у цьому підрозділі показати періодизацію розвитку досліджуваних кримінально-правових норм, вказавши на їх особливості у той чи інший історичний період, а також прослідкувати наступність та/або динаміку у правовому регулюванні цих проблем у історичному розрізі.

2. У роботі вказано, що «з метою дотримання принципів диференціації кримінальної відповідальності, а також забезпечення співмірності виду і розміру

покарання тяжкості кримінального правопорушення, санкція за делікт створення небезпеки має передбачати менш суворий вид і розмір покарання, ніж у випадку заподіяння реальної істотної шкоди об'єкту кримінально-правової охорони» (с. 28–29 дисертації). Потрібно обдумати це положення та навести додаткові аргументи з урахуванням яких саме критеріїв має визначатись санкція відповідної статті та з санкціями яких статей її потрібно порівнювати, зокрема у контексті запропонованого авторкою загального складу делікту створення небезпеки.

3. На с. 195 роботи вказано: «У випадку замаху на кримінальне правопорушення об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення вже виконується, діяння винного спрямоване на заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони, таке діяння може призвести до закінчення кримінального правопорушення, бо в об'єктивній дійсності є всі умови для цього. Тобто при замаху ступінь ймовірності реалізації небезпеки є високим, відповідно така небезпека є реальною і конкретною». Дане положення потребує конкретизації, зокрема, з урахуванням вчення про види замаху на кримінальне правопорушення.

4. У дисертації пропонується внесення змін до чинного КК України, зокрема, шляхом доповнення його статтею 129-1 «Створення небезпеки для життя чи здоров'я іншої людини», у якій передбачений загальний склад делікту створення небезпеки (с. 182 дисертації). Попри слушність такої пропозиції, варто звернути увагу на те, що оскільки зараз відбувається розробка Проекту нового Кримінального кодексу України (окремі редакції якого у контексті проведеного дослідження були проаналізовані дисертанткою), то було б доречно запропонувати робочій групі з питань розвитку кримінального права власне бачення вирішення питань, що стосуються кримінальної відповідальності за створення небезпеки.

Водночас висловлені зауваження і побажання загалом стосуються, насамперед, дискусійних аспектів аналізованих проблем, не знижують належний науково-теоретичний рівень проведеного дослідження та в жодному разі не піддають сумніву основні наукові результати, отримані авторкою. Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою. Дослідження містить нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачкою досліджень, що мають істотне значення для української доктрини кримінального права, що, в свою чергу, свідчить про особистий внесок дисертантки у науку кримінального права.

Актуальність теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу як у дисертації, так і в опублікованих працях, повністю відповідають вимогам до дисертацій

доктора філософії. Зміст дисертації відповідає заявленій авторкою науковій спеціальності 081 «Право».

Відтак, вказане вище дає підстави сформулювати **загальний висновок**: дисертація Бурачинської Ю. Б. на тему: «Створення небезпеки як ознака складу кримінального правопорушення у кримінальному праві України», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759), а її авторка – Бурачинська Юстина Богданівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права і
процесу Національного університету
«Львівська політехніка»**

Олексій ГУМІН